

VILKEN BETYDELSE HAR KÖNET?

IDÉER OCH TANKAR FÖR
JÄMSTÄLLDHETSDISKUSSIONER I HÖGSTADIET

INLEDNING

Bästa lärare,

Könet är en mångfacetterad sak. Var och en av oss upplever sitt kön på sitt eget sätt. Upplevelsen av godkännande eller diskriminering i relation till könet utgör en betydande del av människans identitet genom hela livet. Könet och diskussionen kring det berör oss alla - antingen vi vill det eller inte. Det är viktigt att öppna outtalade könsuppfattningar och attityder.

En stor del av människorna upplever sig vara antingen kvinnor eller män. En del upplever sig vara båda och en dels upplevelse ryms inte alls i dessa två kategorier. En del upplever sig könlösa. Alla dessa upplevelser är lika "rätta". Avsikten med detta läromedel är att stöda förståelsen och accepterandet av hur mångfacetterad könsupplevelsen kan vara. I materialet talar vi om kvinnor och män, men vi hoppas att skolorna beaktar alla varianter i könsspektrumet vid diskussionerna. Materialets syfte är att få de unga att fundera på om könet har betydelse ur deras eget och samhällets perspektiv, samt att uppmuntra alla att modigt vara sig själva, oberoende av förhandsuppfattningar och invanda roller.

Med läromedlet kan du hjälpa eleverna nå målen för mångsidig kompetens i årskurserna 7-9 (särskilt Förmågan att tänka och lära sig, L1), främja skolans strävan till jämställdhet och likvärdighet samt få idéer för uppbyggande av ett mångvetenskapligt lärområde. Materialet har både informativt och verksamhetsinriktat innehåll, som du kan sammanställa en lämplig helhet för dina elever av. Du får också redskap och idéer för mångsidiga jämställdhetsdiskussioner med ungdomarna.

En av de viktigaste målsättningarna med VVSS-projektet är att uppmuntra eleverna att vara sig själva precis sådana som de är. Vi bör alla ha samma möjligheter och alternativ oberoende av kön. Vi litar på kraften i godhet, glädje och uppmuntran och hoppas att också ni i er skola behandlar ämnet utgående från dem.

Hälsningar,
vi på VVSS-projektet och Jyväskylä universitets forskarteam

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning.....	1
Inspiration för arbetet: Hur bildas en åsikt?.....	2
Fördjupning i ämnet: Egna erfarenheter och vardagsobservationer.....	3
Samhället och dess strukturer.....	3
Dryftande av könsbundenheter.....	5
Diskussion om feminism	6
Tema för uppsats.....	7
Bildkonstuppgifter.....	7
Länkar och läsbart.....	14

Detta läromedel har utarbetats som en del av det nationella projektet VVSS, Vikten av att vara sig själv, ett jämställdhetsarbete med Finlands högstadiel elever 2017, vars främsta målgrupp är alla Finlands niondeklassister. Projektets målsättning har varit att stöda de unga i att verka som aktiva, toleranta medborgare som godkänner sig själva och andra samt att väcka mångsidig och mångrostad diskussion om jämställdhet och om människans rätt att vara och agera som sig själv.

VVSS-projektets fyra delar:

- 1) Chimamanda Ngozi Adichies bok Alla borde vara feminister delades ut till alla landets niondeklassister. Boken är jordnära och lätt att ta till sig och tar upp frågor som berör jämställdhet mellan könen, lär ut empati och främjar kulturell mångfald.
- 2) Läromedel för lärare - ett elektroniskt läromedel som stöd för behandlingen av och diskussionen kring boken. Materialet är riktat till elever i årskurserna 7-9.
- 3) Den interaktiva webbsändningen Suuri tasa-arvon juhla (En stor jämställdhetsfest) 8.3.2017 från Tammerforshuset.
- 4) Nationell skrivmönstring för niondeklassister, för att föra fram de ungas röst.

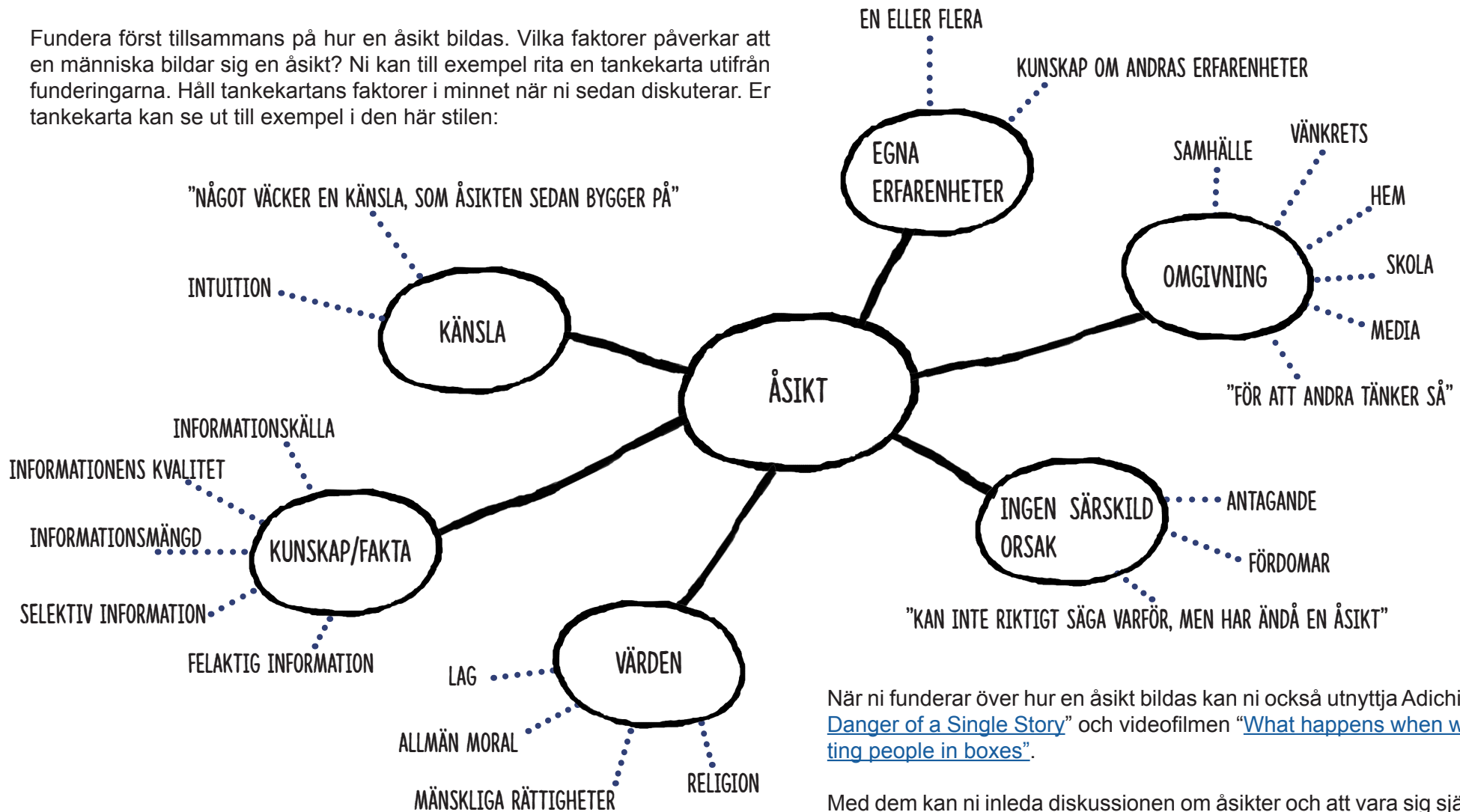
Mer information om alla delar av projektet finns på adressen <http://wowfinland.fi/sv/vvss-projektet/>

INSPIRATION FÖR ARBETET

HUR BILDAS EN ÅSIKT?

Fundera först tillsammans på hur en åsikt bildas. Vilka faktorer påverkar att en människa bildar sig en åsikt? Ni kan till exempel rita en tankekarta utifrån funderingarna. Håll tankekartans faktorer i minnet när ni sedan diskuterar. Er tankekarta kan se ut till exempel i den här stilen:

När ni funderar över hur en åsikt bildas kan ni också utnyttja Adichies tal "[The Danger of a Single Story](#)" och videofilmen "[What happens when we stop putting people in boxes](#)".

Med dem kan ni inleda diskussionen om åsikter och att vara sig själv. Utgående från dem kan ni också fundera över vilka generaliseringar och klassificeringar vi gör gällande könen - eller gör vi?

FÖRDJUPNING I ÄMNET

EGNA ERFARENHETER OCH VARDAGSOBSERVATIONER

Eftersom frågor som rör jämställdhet och feminism är komplicerade och inte har några entydiga svar, föreslår vi att ni närmar er ämnet via vardagsobservationer. Könen är något vi alla har erfarenhet av och som vi alla har egna synvinklar på. Att granska och dela sina egna erfarenheter hjälper en att närma sig svåra frågor och förstå andras synpunkter.

EXEMPELFRÅGOR:

I hurudana situationer har du märkt att könet har betydelse?

När har du upplevt fördelar/nackdelar av ditt kön?

Hurudana tänker människor vanligen att representanter för ditt kön är?

Hurudana förhandsuppfattningar eller förväntningar har du mött från andra människor?

Har människor haft felaktiga eller begränsande uppfattningar om eller förväntningar på dig?

Behandlas alla elever lika i skolan?

SAMHÄLLET OCH DESS STRUKTURER

Även om vi i Finland och i många andra länder kommit långt i att genomföra jämställdhet har inget land i världen uppnått fullkomlig jämställdhet än. Att könen värderas olika och ges olika roller kan ses i många av samhällets strukturer, kutymor och verksamhetsmodeller. Det här kan man medvetandegöra till exempel genom följande konkreta uppgifter, efter vilka ni kan fundera över vilken betydelse detta har.

MINNA CANTHIN KATU

ALEKSIS KIVEN KATU

UPPGIFTER:

Hur är gatorna på din ort namngivna? Har man använt lika mycket kvinnonamn och mansnamn?

Du kan också läsa en artikel ur tidningen [New Yorker](#), som tar upp samma sak när det gäller New York.

Hur många yrkesbeteckningar med könsbenämning (t.ex. timmerMAN) kommer du på? Och i folkspråk (t.ex. dagisTANT)?

Vilka bemärkta personers festdagar hittar du i kalendern? Har vi lika många flaggdagar för kvinnor och män?

FÖRDJUPNING I ÄMNET

Sök i media (TV, radio, löpsedlar, webbdiskussioner) efter exempel på diskussioner som just nu förs om kön, jämställdhet, feminism, moderskap, faderskap o.d.

Sök i dagstidningar efter exempel på hur könen presenteras: Hur många kvinnor och hur många män syns på bilderna? På hurudana bilder förekommer kvinnor oftare? På hurudana är män vanligare?

Ni kan också bekanta er med Saara Särms [webbplats](#) om arbetsgrupper som består enbart av män.

"CONGRATS! YOU HAVE AN ALL MALE PANEL!"

Tänk på människans livscykel. Vilken betydelse har könet i barndomen, vuxenlivet, ålderdomen, arbetslivet o.s.v.? I följande artiklar (på finska och på engelska) kan ni läsa om synpunkter och observationer. Fler länktips finns i slutet av materialet.

[Rådgivningsbyrå och könsrol](#)

[Om könsskillnader i barns sätt att röra på sig](#)

[Om begåvning och kön](#)

[Blogginlägg om föräldraskap och jämställdhet](#)

[Om löner och jämställdhet](#)

[Om kompisar och kön](#)

[Expertis och kön](#)

[Bedömning av den ekonomiska politikens könsinverkan](#)

[Engelskspråkig artikel om hur kvinnor som arbetar i Vita huset lyckas göra sig hörda](#)

På bilden här skriver Förenta staternas president Donald Trump under en bestämmelse som förbjuder abortrådgivning och utförande av aborter i medborgarorganisationer utomlands som finansieras av Förenta staterna.

Bild: Saul Loeb/AFP/Getty Images

FÖRDJUPNING I ÄMNET

"Könet är problematiskt på det sättet att det bestämmer hurdana vi borde vara, i stället för att låta oss vara sådana vi är. Tänk så mycket lyckligare vi alla skulle vara - så mycket friare att vara oss själva - om vi inte behövde bära bördan av förväntningar som har att göra med vårt kön."

CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE

DRYFTANDE AV KÖNSBUNDENHETER

Syftet med övningen är att reflektera över människans egenskaper både via egen erfarenhet och via stereotyper.

Läraren visar en lista över olika egenskaper. Varje elev väljer 3-5 egenskaper, som bäst beskriver honom eller henne själv och skriver dem i sitt eget häfte eller på ett papper. Man behöver inte visa vilka egenskaper man valt åt de andra.

1-2 skrivare väljs. Skrivaren ritar en linje på tavlan. I ena ändan står POJKE och i andra FLICKA. För uppgiften har de könsnormativa ytterligheterna valts för att den stereotypiska indelningen ska kunna ses.

Nu går man igenom egenskaperna en i taget. Eleverna får rösta om huruvida egenskapen förekommer mer hos pojkar eller flickor. Den valda punkten på linjen kan tillfälligt utmärkas till exempel med en magnet. Eleverna kan för sig själva jämföra klassens åsikt med de egenskaper de valt som beskriver dem själva.

ORDLISTAN KAN SE UT TILL EXEMPEL SÅ HÄR:

ROLIG

LUGN

KÄNSLOSAM

SMART

INTELLIGENT

ENERGISK

BLYG

VILD

PRATIG

ÖVERMODIG

STÖRANDE

TILLBAKADRAGEN

ORDFYNDIG

TYST

REJÄL

FLEXIBEL

SJÄLVISK

SOCIAL

OVÄNLIG

GLAD

FRÄCK

LÄTTRETAD

MODIG

NEGATIV

EMPATISK

STOLT

AGGRESSIV

TRÅKIG

BEGÅVAD

FÖRDJUPNING I ÄMNET

DISKUSSION OM FEMINISM

Feministideologins (kvinnosaksrörelsens) ursprungliga mål på 1800-talet var att sträva efter jämställdhet för män och kvinnor i samhället. Kvinnosaksrörelsen försökte förbättra kvinnornas ställning och krävde samma rättigheter för kvinnor och män. I dag kan man inte definiera begreppet lika noga, utan feminism betyder olika saker för olika människor.

Chimamanda Ngozi Adichie skriver i sin bok:

FEMINIST: EN PERSON SOM TROR PÅ SAMHÄLLELIG, POLITISK OCH EKONOMISK JÄMSTÄLLDHET MELLAN KÖNEN.

Vad är din uppfattning om feminism? Vi uppmuntrar alla att ta reda på och själv bilda sig en åsikt grundad på fakta. Det finns inte bara ett slag av feminister! Hurudan är din feminism?

Syftet med uppgiften är att väcka diskussion grundad på kunskap. Målet är inte att hitta ett enda riktigt svar utan att synliggöra tankar, känslor och attityder som rör temat. Kunskapsbaserad diskussion är en viktig medborgarfärdighet i vår tid.

Den här uppgiften kan väcka många känslor. Med den kan ni hjälpa eleverna förstå varför och varifrån olika känslor väller fram och att olika tankesätt och upplevelser kan godkännas, det är ok att vara olika! Trots det - och just därför - kan man diskutera.

GEMENSAM TANKEKARTA:

Rita en gemensam tankekarta över feminism på samma sätt som ni gjorde över processen då åsikter bildas. Jämför det ni skrivit på tankekartan med Adichies tanke.

EXEMPELFRÅGOR:

Vet du vad feminism är?

Vad betyder feminism för dig? Vad tror du den betyder för andra?

Varför väcker feminism motstånd hos en del människor?

Varför väcker den så mycket passion och häftig diskussion, både för och emot?

Vad är motsatsen till feminism?

Hurudan feministisk aktivism har förekommit i Finland under det senaste århundradet? Vilken betydelse har den haft för det finländska samhället?

Betyder feminism samma sak i olika länder?

[Kända finländares tankar om varför de är feminister](#)

[Varför borde man granska kön och historia i 100-åriga Finland?](#)

FÖRDJUPNING I ÄMNET

TEMA FÖR UPPSATS

Utmana eleverna till öppen, insiktsfull reflexion, ställningstagande och argumentation samt till att göra observationer både i sitt eget liv och i samhället. Uppmuntra varje elev till att fritt vara sitt eget fantastiska jag och modigt föra fram sina tankar. I uppgiften nedan kan varje elev välja en textform som passar den egna rösten. Texten kan vara till exempel en dikt, essä, bloggartikel, berättelse eller rapptext.

En arbetsgrupp som består av forskare från institutionen för pedagogik, institutionen för lärarutbildning samt institutionen för musik-, konst- och kulturforskning vid Jyväskylä universitet samlar material om jämställdhet för undervisning och forskning. Arbetsgruppen tar gärna emot allt slags material som eleverna producerar. Elevernas texter, bilder, teckningar o.s.v. kan laddas upp på Peda.net på adressen <https://peda.net/jyu/hankkeet/isot>. Texterna som skickas till PedaNet samlas och arkiveras för forskningsbruk (anonymt). Texter, vars skribenter på särskild förfrågan ger tillstånd till fortsatt användning, kan publiceras på överenskomna forum.

VILKEN BETYDELSE HAR KÖNET?

Du kan reflektera t.ex. över:

Vad betyder könet för dig som flicka, pojke, människa i Finland år 2017?

När är det lätt eller svårt att representera ditt kön?

Vilka begränsningar och/eller möjligheter medför könet?

Vad skulle du ändra på om du själv fick välja?

BILDKONSTUPPGIFTER

Följande uppgifter uppmuntrar till ställningstagande och kämpande med hjälp av bildkonst.

TA STÄLLNING! -AFFISCHER

Gör ställningstagande affischer i grupper på 3-5 personer. Budskapet ska uppmuntra till att vara sig själv, bryta fördomar eller kommentera något som känns viktigt. Inspiration till affischerna kan ni ta från till exempel graffiti, reklamparodier eller propagandaaffischer. Hjälpt eleverna fundera på hurdana affischer som väcker deras uppmärksamhet och utnyttja det.

För affischerna behöver ni:

- färggrann kartong (ca A3-storlek)
- svartvita bilder kopierade från tidningar (tydliga bilder till exempel på människor, föremål, djur, byggnader, växter m.m.)
- tuschpennor
- saxar
- lim

Det lönar sig att börja med att välja budskap. Vad vill vi säga? På affischer fungerar korta tydliga texter bäst, så uppmuntra eleverna att koncentrera budskapet.

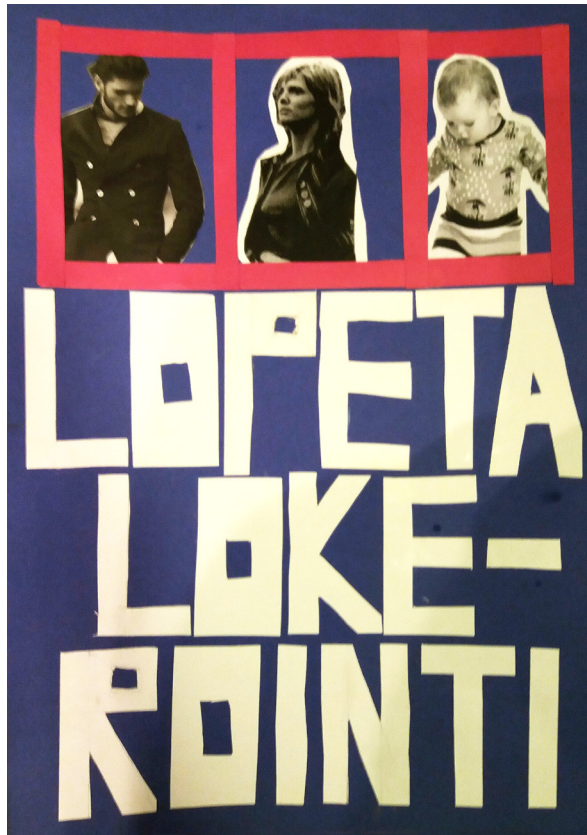
Vid planeringen av utseendet bör eleverna beakta hur bilderna och texten stöder varandra. Bra material för affischer är bilder kopierade ur tidningar eller printade från nätet. Svartvita bilder är lättare att hantera, stajla och kombinera, så vi rekommenderar att ni använder sådana. Texterna kan skrivas för hand eller med maskin. Huvudsaken är att de är lätta att läsa.

När affischerna är klara kan grupperna presentera dem för de andra. Diskutera varje affischs budskap tillsammans.

Placera affischerna på en synlig plats i skolan så att också andra elever och lärare får glädje av dem och för att väcka tankar.

FÖRDJUPNING I ÄMNET

Bilder på affischerna kan delas på sociala medier försedda med fyrkants- taggarna #isothanke, #justhyvä och #wowfin. Bilder kan också laddas upp på [Peda.net](https://peda.net). Då bör eleverna ge Jyväskylän universitet tillstånd att använda bilderna i forsknings- och undervisnings syfte.

Affisch: Gabriel Virhiä

KORTENS UTSKRIVBARA VERSIONER

I samband med projektet har kort delats ut, med det centrala budskapet att var och en är härlig, viktig och bra. De populära korten finns här i utskrivbar form. Skolorna kan fritt använda dem och vi uppmuntrar er att också göra egna versioner av dem.

Korten är av A6-storlek, det vill säga 105 x 148 millimeter.

MÄ OON
TÄRKEÄ.
SÄKIN OOT.

OO YLPEE
ITSESTÄS.
MÄKIN OON.

OOT JUST
HYVÄ NOIN.

OON JUST
HYVÄ NÄIN.

OOT.. IHANA OK FIKSU HYVÄ JUST TOLLASENA MURU
(ympyrii sopivat vaihtoehdot)
KIVA VIISAS HIMMEE HAUSKA SIISTI OP MUKAVA
PARAS AITO LUOTETTAVA ROHKEA TAITAVA RENTO
TÄRKEÄ YSTÄVÄ ILOINEN HYVÄ JÄRKEVÄ HUIPPU
MEHEVÄ UPEA TAITAVA RAKSU ÄLYKÄS MAHTAVA <3
TÄRKEÄ YSTÄVÄ ILOINEN HYVÄ JÄRKEVÄ HUIPPU
PARAS AITO LUOTETTAVA ROHKEA TAITAVA RENTO
KIVA VIISAS HIMMEE HAUSKA SIISTI OP MUKAVA
(ympyrii sopivat vaihtoehdot)
OON.. IHANA OK FIKSU HYVÄ JUST TOLLASENA MURU

SÄ OOT
MAHTAVA.
MÄKIN OON.

MÄ OON IHANA.
SÄKIN OOT.

JAG ÄR
VIKTIG.
DU ÄR OCKSÅ.

JAG ÄR HÄRLIG.
DU ÄR OCKSÅ.

DU ÄR
MÄKTIG.
JAG ÄR OCKSÅ.

FÖRDJUPNING I ÄMNET

LÄNKAR OCH LÄSBART

Här följer några bra källor och webbplatser till stöd för undervisningen. Materialen innehåller mycket information, övningar och olika sätt att närma sig som kan användas i jämställdhetsfostran. Länkarna har sammanställts i februari 2017.

Ordlista och termbank över kön och jämställdhet mellan könen:

<https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo>

<http://www.tasa-arvoinevarhaiskasvatus.fi>

Utbildningsstyrelsens material om jämställdhetsarbete:

http://www.oph.fi/download/173318_tasa_arvoty_o_taitolaji.pdf

Social- och hälsovårdsministeriets material om jämställdhetsarbete och kön för skolor:

<https://www.julkari.fi/handle/10024/126056>

Boken Älä oleta! - Normit nurin:

<http://normit.fi/wp-content/uploads/2013/06/AlaOletaNormitnurin.pdf>

Omfattande material om jämställdhet, som innehåller bl.a. spel:

<http://www.lapinletka.fi/>

Studiepaket för att bygga en mer jämställd lärmiljö:

<http://www.tasa-arvokasvatuksessa.fi/>

Människorättsmaterial för skolor:

<http://www.ihmisoikeudet.net/>

<http://www.ykliitto.fi/>

Global fostran för skolor:

<http://globaalikasvatus.fi/>

ÅSIKTER, NYHETER OCH ARTIKLAR OM JÄMSTÄLLDHET, FEMINISM OCH KÖN

De här texterna kan ni använda till exempel som underlag för diskussion eller till att analysera. Läs och fundera över hurudana tankar texterna väcker. Länklistan är sammanställd i februari 2017.

[Riikka Yrttiahos Feminism ABC](#)

[Författaren Eveliina Talvities kolumn om jämställdhet](#)

[President Obamas tankar om feminism](#)

[Forskare Saara Särms text om utdelandet av Adichies bok](#)

[Engelskspråkig artikel om motstånd mot feminism](#)

[Biologins synvinkel på kön](#)

[Om intergender](#)

TACK FÖR ATT DU BEKANTA DIG MED
VÅRT MATERIAL!

SKICKA FEEDBACK TILL

Pilvi/ Kulturcentret PiiPoo

pilvi.kuitu@kulttuuripiipoo.fi och

Mari-Anne/ Jyväskylä universitet

mari-anne.l.okkolin@jyu.fi

Opetus- ja
kulttuuriministeriö

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

För koordineringen av VVSS-projektet ansvarade kulturcentret PiiPoo. PiiPoo är ett center för obehindrad kultur, som producerar och utvecklar obehindrad kulturverksamhet samt tjänster som grundar sig på tillämpad användning av konst och kultur. Verksamhetens centrala tanke är att erbjuda kultur åt alla människor i vardag och fest. På PiiPoo tror man starkt på att konst och att göra saker tillsammans har positiv inverkan på välbefinnandet!

Ytterligare information: www.kulttuuripiipoo.fi

FÖRFATTARE:

Janina Ahlfors, artenom i handledningsverksamhet, kulturcentret PiiPoo
Kirsi Karvonen, regissör, teaterlärare, kulturcentret PiiPoo
PeD, FM Tiina Nikkola, Jyväskylä universitet
FD, SVD Mari-Anne Okkolin, Jyväskylä universitet
FD, SVM, docent Tuija Saresma, Jyväskylä universitet

LAYOUT: Janina Ahlfors
ISBN 978-951-39-7004-8